

Ortodoxia este taina Întrupării lui Dumnezeu și a îndumnezeirii omului - Un interviu cu Părintele Arhidiacon Prof. Univ. Dr. Ioan I. Ică jr. de la Facultatea de Teologie Ortodoxă "Andrei Șaguna" din Sibiu...

Ortodoxia este taina Întrupării lui Dumnezeu și a dumnezeirii omului. Comunitate dogmatică, liturgică și duhovnicească în care spiritualitatea firească este martiriul, Biserica Ortodoxă este Biserica Sinoadelor și a Părinților. Ortodoxia nu reprezintă un tezaur pasiv, aparținând trecutului, ea este și veche, este și tânără, este și a tradiției, și a viitorului eshatologic. Mărturisirea Ortodoxiei este condiționată de acceptarea adevărului dogmatic al Întrupării, iar Întruparea este mărturisită și celebrată prin cultul adresat sfințelor icoane. Duminica Ortodoxiei consfințește acest triumf al credinței în Dumnezeu cel întrupat și al cinstirii icoanelor.

- Preacucernice Părinte Profesor, odată cu anul 843, când s-a restabilit cultul icoanelor, prima duminică din Postul Mare a fost numită Duminica Ortodoxiei. Cum s-a ajuns la această hotărâre?

- Ceea ce trebuie să știm și ceea ce ne spun și cercetările istorice este faptul că nu a fost de la început așa. În primă fază, prima duminică din Postul Mare a fost socotită și închinată cinstirii profeților, lucru care era într-un fel firesc pentru creștinii deja intrați în perioada postului, imediat după duminica izgonirii lui Adam din Rai, refăcând într-un fel în plan interior călătoria umanității după căderea în păcat spre Învierea Domnului nostru Iisus Hristos. Astfel că, pe drumul acesta al umanității căzute, Dumnezeu i-a luminat și i-a condus pe oameni prin intermediul profeților. Așa se face că, la origine, prima duminică din Postul Mare a fost închinată profeților: lui Moise, Aaron, lui Samuel, tuturor acestor persoane sfinte care i-au călăuzit prin Legea divină pe oamenii căzuți în păcat spre descoperirea lui Dumnezeu, anunțând în același timp taina venirii unui Mântuitor și a unui Răscumpărător. Acest lucru ni-l spune și iconografia Duminicii, care face aluzie la mărturisirea venirii Mântuitorului de către profeți, mărturisire pe care apoi, după venirea Mântuitorului Iisus Hristos, a propovăduit-o și o propovăduiește Biserica prin icoane. Astfel că este o legătură strânsă între profeți ca vestitori ai tainei Întrupării și Biserică, care își mărturisește credința în Întrupare, în realitatea Întrupării prin alcătuirea, realizarea și prin cinstirea sfințelor icoane. *Duminica Ortodoxiei* are semnificația, și valența, și reamintirea unui eveniment important din istoria Bisericii bizantine, și anume gestul din 11 martie anul 843, atunci când Biserica a reușit să depășească cel de-al doilea iconoclastism, cum este numit. Iconoclastismul a fost criza care a zdruncinat societatea creștină a Bizanțului timp de 120 de ani. Nici o altă erezie din istorie nu a frământat Biserica și nu a produs atâtea tensiuni și persecuții cum a fost iconoclastismul, care a avut două faze. O primă fază o reprezintă începutul anului 700 până la anul 787, care s-a încheiat cu Sinodul VII Ecumenic, dar, după alte câteva decenii, iconoclastismul a revenit din cauza împăraților de la putere. Astfel se face că tocmai la anul 843 lucrurile au intrat pe un făgaș și societatea bizantină într-un fel s-a stabilizat.

- Cum au contribuit cele două împărătese ale Bizanțului la biruința ortodocșilor?

- Este interesant faptul că și Sinodul VII Ecumenic din anul 787 a fost prezidat de

către o împărăteasă, de către împărăteasa Irina, și restaurarea sau triumful icoanelor echivalat cu triumful Ortodoxiei a fost prezidat tot de o împărăteasă, pe nume Teodora. Poate acest lucru s-a întâmplat și datorită sensibilității femeilor spre artă, spre frumos și sublim în legătură cu imaginea și frumusețea icoanei. A fost așadar un triumf, o stare cu acte de pocăință, cât și de bucurie și de triumf bisericesc și duhovnicesc.

Chipul lui Iisus Hristos - punct de împăcare între Imperiu și Biserică

- Preacucernice Părinte Profesor, cum s-a transformat acest triumf local într-o sărbătoare a întregii Ortodoxii?

- Cu o seară înainte, toți credincioșii ortodocși s-au adunat la biserica din afara zidurilor cetății, la Vlaherne, biserică închinată Maicii Domnului, au săvârșit acolo priveghere de toată noaptea, apoi spre dimineață au plecat în procesiune, străbătând toată capitala bizantină, cu prapuri, cu icoane, cu cântări, cu imnuri duhovnicești, după care au ajuns la Sfânta Sofia, care era în posesia iconoclaștilor, a celor care erau împotriva icoanelor. Aici, cu noul patriarh Metodie au intrat, practic, ortodocșii, după mai bine de 100 de ani, în posesia celei mai mari și mai frumoase catedrale din lumea răsăriteană. A avut astfel un gest de reînnoire, de reîmpăcare și de reconciliere a Imperiului și a Bisericii, între monahi, popor și ierarhie, care s-au împăcat acum în jurul Ortodoxiei și în jurul icoanelor. Icoana și chipul lui Iisus Hristos au devenit punctul de împăcare și Ortodoxia a devenit din nou liantul societății bizantine. A fost un eveniment atât de important pentru lumea bizantină, deși inițial a fost doar o sărbătoare locală, un triumf local, încât credincioșii au simțit nevoia să-l permanentizeze în fiecare an, răspândindu-se apoi în toate localitățile din Imperiu, intrând pe urmă și în componența Triodului. Așa se face că toți ortodocșii prăznuiesc astăzi această sărbătoare care are la origine un eveniment istoric și duhovnicesc. Așa se face că triumful icoanelor a fost în același timp triumful Ortodoxiei, și nu numai al unei Ortodoxii teoretice, dogmatice, ci al unei Ortodoxii cultice, liturgice, duhovnicești.

- Care este rolul acestei Duminici în pregătirea noastră spre luminatul praznic al Învierii?

- Duminica Ortodoxiei ne atrage atenția că urcușul nostru duhovnicesc este condiționat de credință. Adam l-a pierdut pe Dumnezeu prin faptul că și-a pierdut credința în Dumnezeu, a ascultat de diavol și s-a apropiat de materie, iar noi, ca să găsim calea spre Dumnezeu, avem nevoie de credință, dar nu orice fel de credință, ci credința într-un Dumnezeu întrupat. Noi, ca și creștini, care mergem spre Dumnezeu și pe calea postului ca să fim alături de El în taina Crucii și Învierii Lui, nu putem să facem acest pelerinaj fără icoana Lui. Acest drum fără călăuza credinței este cu neputință. Biserica Ortodoxă insistă, astfel, pe un fapt: dacă Duminica Crucii este în mijlocul postului, primele duminici sunt duminici dogmatice, așa cum spune foarte frumos părintele Makarios Simonopetritul, Duminica icoanelor și Duminica Sfântului Grigorie Palama, a luminii necreate, iar ultimele duminici, după Duminica Crucii, sunt duminici ale asceților, Duminica Sfântului Ioan Scărarul și Duminica Sfintei Maria Egipteanca. Sunt, deci, două condiții: să cunoști învățătura ortodoxă, care este concretizată în icoane și în lumina și energia necreată a lui Dumnezeu. Însă nu poți fi ortodox dacă nu îți asumi și spiritualitatea ortodoxă, deci dogmatica ortodoxă concentrată în icoană și în lumina necreată trebuie și cinstită, și trăită, așa cum ne-a arătat Sfântul Ioan Scărarul sau Cuvioasa Maria Egipteanca. Acest lucru ne învață și Postul Mare, dacă îl privim în toată desfășurarea lui. În centru e Crucea, dar, până la aceasta, Biserica ne propune meditația și

adâncirea tainei și credinței, iar după aceasta, accentul cade pe pregătirea ascetică și duhovnicească.

Icoana Ortodoxă - un concentrat al credinței

- *Părinte Profesor cum se ajunge la mărturisirea lui Dumnezeu prin limbajul icoanei?*

- Așa cum am văzut, prăznuirea Duminicii Ortodoxiei nu este numai un eveniment istoric, ci are și o semnificație duhovnicească, pentru că mărturisirea Ortodoxiei este condiționată de acceptarea adevărului dogmatic al Întrupării, iar Întruparea este mărturisită și celebrată prin cultul adresat sfințelor icoane. Nu există Ortodoxie fără Întrupare și nu există Întrupare reală fără icoană. Deci lucrurile acestea le-au știut dintotdeauna, mai întâi bizantinii și apoi toți ortodocșii. Icoana este o condensare a credinței, un concentrat al credinței ortodoxe. În icoana lui Iisus Hristos se concentrează mărturisirea atât dogmatică, cât și liturgică și duhovnicească a tainei Întrupării lui Dumnezeu. Așa cum afirma Părintele Profesor Dumitru Stăniloae, în Biserică ne împărtășim și avem trei realități: a cuvântului centrat pe Evanghelie, a prezenței Trupului și Sângelui Mântuitorului - Euharistia și a imaginii, a icoanelor care împodobesc atât iconostasul, cât și întregii pereți ai bisericii. Icoana nu exprimă numai un frumos, o estetică a frumosului în Ortodoxie, cât mai ales un adevăr dogmatic, liturgic și duhovnicesc. Să nu uităm că în spatele auririi, al culorilor stau rugăciunea, meditația și postul. Înainte de a pune culoare, călugării sau alți pictori se pregătesc intens. Astfel că icoana exprimă și o anumită stare pe care credinciosul trebuie să o aibă. Iar așa cum spunea și Serghei Bulgakov, existența icoanelor arată că Dumnezeu poate fi reprezentat în om, care încă de la creație este după chipul (eikon în limba greacă) lui Dumnezeu. Trebuie să afirmăm că este greu de conceput că sensul și limbajul icoanelor ar putea fi înțelese în afara cadrului lor natural, care este acela al Bisericii Ortodoxe și al Liturghiei sale. Icoana este parte integrantă, componentă a slujirii liturgice, pentru că ceea ce textele sfinte și iconografia exprimă în cuvinte, icoanele arată prin reprezentare și culoare.

Cu alte cuvinte sau în altă ordine de idei Creștinismul se înțelege ca fiind relația omului cu Dumnezeu. Această relație are caracter istoric, prin urmare problema omului și a lui Dumnezeu se studiază, se înțelege în sens teandric-istoric. De asemenea, religia creștină, care este revelată, este căutarea omului de către Dumnezeu. Această căutare e lungă, ea are origini în creație, când omul a fost creat după „chipul” și asemănarea lui Dumnezeu și până la cuvintele Evangheliei: „și cuvântul trup s-a făcut”. Prin icoană, ca reprezentare a lui Dumnezeu întrupa, *Biserica Ortodoxă* mărturisește despre asumarea firii omenești în ipostasul Cuvântului lui Dumnezeu și deci despre mântuirea firii noastre. Icoana „izvorăște astfel din învățătura despre mântuire”. Argumentul principal al cinstirii icoanelor este, deci, întruparea lui Iisus Hristos: „*Odinioară Dumnezeu, cel netrupesc și fără formă, nu se reprezintă nicidecum în icoană. Dar acum, după ce s-a arătat în trup și cu oamenii a petrecut, înfățișez în icoană ceea ce este văzut al lui Dumnezeu*”, ne spune Sfântul Ioan Damaschinul. (Cuv. I Despre icoane)

Dar, înainte de a intra mai profund în această problemă, voi prezenta ca argument al cinstirii icoanei, față de interdicția mozaică a chipului cioplit, o prețioasă precizare a deosebirii între *idol și simbol*. El a fost făcut pentru prima dată în istorie de către Părinții Bisericii în timpul marilor controverse iconoclaste. Prin ea a putut fi împăcată în conștiința creștină, contradicția aparentă din Vechiul Testament între interdicția chipurilor cioplite (Exod. 22, 4-6; 22, 25; 32, 1-4; Levitic 26, 1; Deuteronom 4, 19-20; 27, 15) și

porunca de a se turna doi heruvimi în cortul sfânt(Exod. 25, 18-21), sau de a se turna un șarpe de aramă ca semn a lui Hristos (Numeri 21, 8-9). Iată un citat clasic a Sfântul Teodor Studitul (Antiorh I) „*O ce nebunie! Negația (închinări la idoli), oprește a se asemăna Dumnezeu cu o făptură din cele ce sunt, cu soarele, cu luna, cu stelele, sau cu altceva dintre celelalte, care este una cu construirea de idoli; afirmația vrea să ridice pe Israel pe o cale simbolică, prin anumite clipuri și forme la contemplarea și slujirea unicului Dumnezeu. Oare nu este și chipul (paradigma) întregului cort o manifestare văzută a slujirii în duh, desemnată prin vedenii simbolice marelui Moise, De Dumnezeul tuturor?*”. Acest text face o diferențiere clară între idol și simbol. Idolul fixează spiritul închinătorului la lumea creată, simbolul privește la înălțarea minții omenești dincolo de el, la contemplare și închinare spirituală a lui Dumnezeu. El nu este o realitate pentru sine, ci în *funcție* de o altă realitate pe care o simbolizează. El este o scară care ajută spiritul să urce la realitatea simbolizată. Este văzut deci în *funcție* de transcendență. Idolul nu înalță spiritul la o transcendență, ci îl coboară în creație, îl reduce la datele imanentului, dar acest immanent este divinitatea. Patriarhul Nichifor Mărturisitorul zice: „*Sensul idolilor și al înclinării lor de către cei răătăciți, rămânând la ceea ce se vede și neputând indica mai mult... îndreaptă mintea omului la pieire și la materia neînsuflețită*”. De aceea Sfântul Apostol Pavel (I Corinteni 8,4) spune: „*Nu este vreo putere în idoli, ci sunt pietre și demoni...*”. Tocmai pentru faptul că *idolii* simbolizează forțe imanente, exagerate demonic, sau asociat mituri, care personifică aceste forțe, iar cultul lor e legat de mituri animând și el acele patimi în oameni. Acest cult a fost numit idolatrie. În schimb simbolul sacru e un semn sensibil al prezenței lui Dumnezeu, de pildă: „*Să faci doi heruvimi din aur,... să fie aripile întinse pe deasupra... „Acolo Mă voi întâlnii cu tine*” iată deci imagini așezate pe Chivotul Legământului, chiar deasupra sulurilor Legii care le interzice.

Prin simbolurile sale, Vechiul Testament mărturisește credința sa în comunicabilitatea lui Dumnezeu prin mijloace sensibile și o anticipare a icoanelor, precum Vechiul Testament este o anticipare a lui Iisus Hristos. Icoana nu mai este *nici idol*, care identifică natura sau diferitele ei forțe cu Dumnezeu, *nici simbol* care atestă prezența lui Dumnezeu dar Îi afirmă distincția de el, ci *reprezentare lui Dumnezeu însuși devenit ipostasul personal a firii umane*. Icoana păstrează distincția între creatură și Dumnezeu, dar vede într-o față umană creată pe ipostasul dumnezeiesc însuși devenit subiectul ei. Ea este locul unei prezențe harice, ea face trecerea de la tip la prototip, de la ceea ce este zugrăvit la ceea ce este în original. Învățătura Bisericii despre icoană se bazează pe fundamentul ei hristologic, întruparea lui Iisus Hristos dă sens icoanei, iar apărând icoana, ea a avut conștiința că apără temeiurile credinței.

Pentru iconoclaști icoana veritabilă este aceea identică cu prototipul, ajungând la concluzia că singura icoană a lui Iisus Hristos - Euharistia. Pentru Biserica Sfintele Daruri nu sunt o icoană tocmai pentru faptul că sunt identice cu Prototipul lor, ele nu se prefac în imaginea, ci în „*prea curat Trup și scump Sânge*” a lui Iisus Hristos. Noțiunea de „*icoană*” presupune deosebirea esențială dintre imagine și prototip. Ea este spune Patriarhul Nichifor, o *asemănare* a prototipului, dar se deosebește prin natură de acesta. Dacă nu se acceptă această distincție se ajunge la idolatrie. Pentru iconoclaști nu poate fi icoană, decât aceea care poate reprezenta cele două naturi ale lui Iisus Hristos, umană și divină. Dogma de la Sinodul IV Calcedon (451) face însă o distincție clară între naturi pe de o parte și persoana, pe de alta. De aici icoana nu reprezintă nici natura umană, nici cea

divină, ci persoana, spune Teodor Studitul a unei Persoane divine întrupate, în cazul lui Iisus Hristos. Icoana se leagă de prototip pentru că îi reprezintă persoana și îi poartă numele. Dar se face distincția netă: „În Sfânta Treime, Iisus Hristos se deosebește de persoana Sa. În icoane, El se deosebește de propria Sa reprezentare prin natură” ne spune Teodor Studitul. De la interzicerea picturii, reprezentării lui Iisus Hristos s-a ajuns la respingerea tuturor celorlalte icoane. Împotriva lui Leon al III - lea, care a dat un Edict în sensul acesta, Sfântul Ioan Damaschin arată sensul acestei interziceri: „Dacă pictezi imagini ale lui Iisus Hristos fără să le pictezi și pe cele ale sfinților, este limpede că ceea ce interzici nu este reprezentarea, ci venerarea sfinților”. El percepe legătura intimă ce există între venerarea icoanelor și cea a sfinților. Refuzând venerarea sfinților se sfârșește logic prin a se respinge venerarea moaștelor, și în general, a tot ceea ce este material.

Pentru ortodoxie, mântuirea este legată tocmai de materie, fiindcă ea este realizată prin unirea ipostatică dintre Dumnezeu și trupul omenesc. Sfântul Ioan Damaschin răspunde în acest sens: „Nu ador materie, ci pe Creatorul materiei, Care a devenit materie de dragul meu, Care a vroit să locuiască în materie și Care, prin cele materiale, mi-a dus mântuirea”... Pentru Sfântul Teodor Studitul, icoana este o confirmare a chenozei Fiului lui Dumnezeu; ca atare nu este urâtă Domnului: „Nu este urâtă de Dumnezeu, o, cugetător al deșertăciunii, ci este chiar foarte iubită”. Fiindcă, altfel, cum ar fi făcut ceea ce I-a fost urât să facă? Căci nimic nu are atât de primordial omul între însușirile Lui, ca puțința de a fi înfățișat în chip. Iar ceea ce nu poate fi înfățișat în chip nu este nici om, ci vreun avorton. Vezi, prin deșartele tale cuvinte, ce deduci că este Iisus Hristos, cel ce, pentru imensa lui bunătate, a iubit să se facă om adevărat în toate?... Și cum se va crede că și-a luat trup din Sfânta Fecioară Maria – Născătoarea de Dumnezeu, dacă nu se zugrăvește în icoană la fel ca noi?...

Dacă nu se înfățișează în icoană, nu este din ea trupul, ci ceva deosebit... Și ca urmare, Răscumpărătorul nu a dat morții prețul pentru noi... nici n-a înfrânt pentru sine împărăția morții... Nu a omorât moartea în trup, nu om a înviat în Iisus Hristos cei ce am murit în Adam... Depărtează-te, deci, de la rătăcire, de voiești, omule, și cunoaște că Iisus Hristos, făcându-se om adevărat, a fost vestit de cuvântătorii de Dumnezeu ca unul ce poate fi descris prin cuvinte și zugrăvit. Pentru că cele ce cuvântul le înfățișează istoriei prin auz, acelea pictura tăcând le arată prin imitare”. Sfântul Teodor Studitul vede implicată în negarea icoanei, negarea întregii opere de mântuire a lui Iisus Hristos, a patimii, morții etc. El constată paralelismul între cuvântul despre Iisus Hristos și icoana Lui. Căci și cuvântul zugrăvește în mintea ascultătorilor un chip al lui Iisus Hristos... A nega lui Iisus Hristos puțința de a fi zugrăvit în icoană, înseamnă a nega toate însușirile Lui trupești, deci a cădea în dochetism. Nicăieri nu se spune că Iisus Hristos a fost *fără chip*. Icoana aceasta arată că a avut chip, a luat chip de rob, după cum spune Sfântul Apostol Pavel la Filipeni 2,9. În inima iconoclasmului și a tuturor ereziilor tipice. Părinții au descoperit „reducția și chiar refuzul misterului kenozei”. Icoana devine o confirmare mai mult a misterului kenozei devine ca mijloc paradoxal de realizare a teoriei umane a îndumnezeirii.

Așadar, se cuvine ca noi să avem mare credință în mila cea nemărginită a Domnului nostru Iisus Hristos, ca, prin rugăciunile Preacuratei Maicii Sale și cu ajutorul acestor sfinte icoane să ne vindece, să ne miluiască, să ne poarte de grijă și să ne mântuiască sufletele noastre, dacă mai credem în așa ceva!...

Prin Ortodoxie, Europa își câștigă vechea tradiție culturală și spirituală

- *Tradiția spiritualității ortodoxe românești se dovedește a fi fost de-a lungul veacurilor vie și neîntreruptă. Vorbiți-ne despre legătura aceasta a spiritualității ortodoxe cu poporul român.*

- Din punct de vedere istoric, lucrul chiar așa a stat, geneza poporului român a coincis cu încreștinarea poporului român, iar încreștinarea poporului român a luat forma aceasta specială a atașamentului față de *Ortodoxie*, care este un unicat în interiorul popoarelor europene. Suntem practic singurul popor latin care am ales și ne-am identificat în forma răsăriteană de creștinism. Acest lucru a fost plâns de către unii intelectuali și sociologi români, care au afirmat că Ortodoxia ne-a ținut în spațiul asiatic, că din cauza Ortodoxiei am fost legați de Fanar și de Moscova și nu am devenit un chip european. Ei susțin că am fi fost mai europeni dacă am fi fost romano-catolici sau protestanți. Nimic mai fals, pentru că Bizanțul face parte din vechea Europă. Lumea occidentală a apărut târziu în istoria spirituală a continentului european. Cea mai veche formă de creștinism și de sinteză culturală a fost între Roma, Grecia și iudaism, iar ea a aparținut Bizanțului. Din Bizanț au plecat și manuscrisele lui Aristotel și Platon, care au făcut mai apoi Renașterea și Umanismul în Occident. Astfel că lamentațiile care s-au făcut și se mai fac, că Ortodoxia ne-a scos afară, sunt total nefondate. Iar acum, prin intrarea popoarelor ortodoxe în Uniunea Europeană, Europa își câștigă de fapt vechiul ei plămân, vechea ei tradiție culturală, la fel de venerabilă și respectabilă, și are nevoie de tradiția ortodoxă, pentru că simte că aceasta, și poate mai ales

Ortodoxia românească, este la punctul acesta de contact între latinitate și Orient, făcând posibilă medierea aceasta dintre cele două emisfere, orientală și occidentală, ale umanității. Astfel că Ortodoxia românească are o poziție unică, pe care poate să o exploateze și să o arate. Nu trebuie să deplângem acest lucru, ci, mai degrabă, ar trebui să ne felicităm pentru că românii au avut capacitatea aceasta de a primi semnale diferite. Am fost la fel de deschiși față de tradiția răsăriteană, dar în același timp deschiși și față de cultura occidentală, față de valori, rațiune, artă. Am fost în stare să facem toate aceste sinteze unice în felul lor și asta arată că geniul românesc ar putea să mai aibă de spus multe lucruri umanității.

- *Preacucernice Părinte Profesor, care este rolul Ortodoxiei astăzi în Uniunea Europeană?*

- Rolul *Ortodoxiei* este acela de a da mărturie în diferite forme de creștinism care s-au format de-a lungul timpului, de a da mărturie despre creștinismul apostolic, despre creștinismul patristic, filocalic, așa cum s-a concretizat el în cultul, în spiritualitatea ortodoxă și în teologia Sfinților Părinți, în experiența eclesială ortodoxă până la urmă. Pentru că omul european, și până la urmă omul din toate timpurile, va avea nevoie de acest mod specific de înțelegere a relației dintre Dumnezeu și om, pe care îl vehiculează atât Liturghia ortodoxă, cât și spiritualitatea ortodoxă, unice în felul lor. Noi pur și simplu trebuie să dăm mărturie și să explicăm oamenilor pe limbajul lor acest creștinism al începuturilor, pe care lumea îl așteaptă și de care are nevoie.

Dezvoltând și extinzând sensul, motivul și scopul Sfintei Liturghii, putem observa că Biserica a sugerat și propus de la bun început, ceea ce a devenit oarecum o fixație și o obsesie a lumii contemporane – *fenomenul globalizării* – abordată sub aspectul de *idee a comuniunii, de alcătuire, constituire și coagulare a diversității în unitate, adică într-un spirit unitar*. Așa încât, mesajul universal creștin are drept fundament persoana umană, comunitățile, neamurile și popoarele, fiind axat și centrat pe *ideea globalizării*:

„Mergând, învățați toate neamurile...” (Matei 28, 19), „... Eu sunt Păstorul Cel Bun... mai am și alte oi care nu sunt din staulul acesta. Și pe acelea trebuie să le aduc; și ele vor auzi glasul Meu și vor fi o turmă și un păstor.” (Ioan 10, 16).

Universalitatea se construiește și se consolidează în interiorul lumii, deodată la nivelul personal și colectiv – comunitar, adică atât la nivelul persoanelor cât și la nivelul ansamblului celor credincioși și al instituției Bisericii. Harul Sfântului Duh – Care îl face pe creștin participant la universalitatea Mântuitorului Iisus Hristos, sălășluiește și lucrează în Biserică. Universalitatea creștină se realizează în mod lăuntric, în spiritul omului și a istoriei, prin strădanie și jertfă de sine.

Ființa umană devine universală și trăiește universalitatea nu doar spațial ci și temporal, interesată fiind și rugându-se pentru întreaga lume și pentru întreaga creație – care a fost binecuvântată de Dumnezeu Creatorul, Stăpânul și Proniatorul. Această universalitate creștină este nu numai o unificare a lumii, ci și un drum către o astfel de lume, spre Împărăția cea veșnică a lui Dumnezeu. Nimic nu poate fi mai elocvent și mai relevant în ideea unității și a universalității decât chiar mesajul liturgic, în cadrul căreia ne rugăm: „Pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu biserici și pentru unirea tuturor...”; „Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim”; „Beți dintru Acesta toți, Acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, Care, pentru voi și pentru mulți se varsă, spre iertarea păcatelor”; „Unirea credinței și împărtășirea Sfântului Duh cerând, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Iisus Hristos Dumnezeu să o dăm”. – Toate aceste citate fac trimitere către unitatea eclesiologică, liturgică și euharistică a persoanei, a comunității, a neamului și a popoarelor Care-L preamăresc ca Domn și Stăpân pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos. „Veniți toți credincioșii să ne închinăm sfintei Învierii lui Iisus Hristos, că, iată a venit prin cruce bucurie la toată lumea”; „Pace lumii Tale dăruiește, bisericilor Tale, preoților și la tot poporul Tău”; iar la Slujba Vecerniei se reafirmă universalitatea căci „văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai găti-o înaintea feței tuturor popoarelor; luminează spre descoperirea neamurilor”.

Prin urmare, unitatea creștină este realizarea pe pământ a ceea ce se continuă și se desăvârșește în cer. Iar această realitate cerească este prefigurată de Biserica Lui Hristos care este „tipul și icoana întregii lumi”, după cum afirmă Sfântul Maxim Mărturisitorul. În relație cu universalitatea creștină, globalizarea în sens profan pare a fi o traducere a acestei universalități ce caracterizează Biserica creștină, împlinită și desăvârșită fiind în Domnul Iisus Hristos. Percepția ori înțelegerea despre globalizare se dovedește a fi însă contradictorie. Fenomen complex și variat, pentru unii este considerată ca o posibilitate de prosperitate și dezvoltare economică, unificată într-un sistem mondial, și cu răspândirea unui model unic de gândire și acțiune. Pentru alții însă, este un fenomen promovat de noua ordine mondială care duce la transformarea popoarelor în mase de indivizi, al cărui punct culminant este relativizarea și anihilarea omului ca persoană. Omul contemporan trebuie să știe că societatea mondială nu se construiește prin asimilarea și omogenizarea oamenilor, ci prin înălțarea lor la demnitatea persoanei, descoperindu-și chipul în Dumnezeu, făcând astfel posibilă o deschidere reală și autentică între oameni. Până acum, Europa s-a întemeiat pe interese economico-financiare și politice. A încercat, așadar, să mulțumească nevoile primare ale „omului contemporan”, dar tensiunile, conflictele și crizele n-au dispărut. Faimoasa „piramidă a lui Maslow” ne arată că acesta este nivelul cel mai de jos al nevoilor umane, într-adevăr, important dar incomplet și insuficient. Ar urma apoi nivelul secund - cel intelectual – și el

necesar. Europa răspunde (chiar dacă imperfect și nedesăvârșit) acestui nivel, inclusiv prin circulația ideilor și cu ajutorul mijloacelor mass-media. *Are însă, nevoie imperioasă să-și creeze (și) nivelul superior, adică cel metafizic și spiritual – duhovnicesc, ce are misiunea esențială de a le identifica și ilumina pe cele inferioare.* Fără acesta, „teocentrismul” și „prosopocentrismul” pe care îl propune și îl recomandă Creștinismul rămâne fără ecou, iar victima este însăși persoana umană. Fără acesta, omul se vede determinat și constrâns obedienței și slugărniceii nedemne, față de o societate impersonală sau în contrapozitie cu aceasta.

De aceea, omul european are nevoie de o personalitate proprie, de o identitate bine conturată, care să-i evidențieze și să-i remarce întreaga sa valoare. Fiindcă el creează Europa și nu invers. Și o alcătuiește pentru sine, pentru cei dragi și pentru generațiile viitoare. Este necesar să aibă un aport și o contribuție substanțială la unificarea și la consolidarea familiei umane, fie ea și europeană, deoarece Creștinismul este, prin excelență, religia unității, a frățietății și a iubirii în Iisus Hristos Domnul. O Europă fără Iisus Hristos poate fi o înșelare și o accentuată dezamăgire, după cum a fost și comunismul. Desigur, o Europă cu Iisus Hristos ar fi o „utopie”... adevărată și fericită!...

În contextul actual european, *Biserica* își definește tot mai evident rolul de spațiu și dimensiune coagulantă, prin iubirea și comuniunea în Domnul nostru Iisus Hristos. Modelul unității creștine transpare din scopul și dorința Bisericii de a constitui comuniunea deplină, care nu este absorbire, ci comuniune în adevăr și în dragoste. Această cale nu are alternativă: este calea Bisericii. *Această imagine a Bisericii care cuprinde credincioșii din atâtea locuri, vremuri și neamuri, uniți fiind prin credința în Iisus Hristos, trebuie să devină un factor catalizator pentru unitatea Europei, a popoarelor ei.*

Gândind Biserica drept un spațiu dublu deschis, către Dumnezeu și către poporul Său (ce alcătuiește „Noul Ierusalim” sau „Ierusalimul Ceresc” adică Împărăția lui Dumnezeu, „care nu este din lumea aceasta”), am putea remarca și evidenția o dublă orientare în actul slujirii: slujind întâi pe Dumnezeu și apoi pe om în fața lui Dumnezeu. Înțelegă în acest fel, Biserica nu este o instituție în sensul laic al cuvântului. „Ea depozitează ceva care scapă lumii și are o cu totul altă calitate, motiv pentru care Biserica, în ipostaza ei publică, trebuie să aibă acel gen de articulare care s-o aducă în față, de fiecare dată când lumea își pierde reperul dintr-un motiv sau altul. Biserica trebuie să lumineze calea, să limpezească multele confuzii, să călăuzească pe cei rătăciți și să opună tuturor rătăcirilor, reperul nealterat al valorilor creștinătății. Pentru a face toate acestea, ce sunt tot atâtea aspecte esențiale ale misiunii sale, Biserica are nevoie nu mai puțin de o viziune calificată, adică în stare să înțeleagă pe cei care nu o (mai) înțeleg.”

Așa stând lucrurile, vom afirma și sublinia faptul că Biserica nu este o realitate închisă și nici închisată în ea însăși: ea este trimisă în lume și este deschisă către lume. Noile posibilități care se creează într-o Europă deja unită, și care își extinde granițele pentru a îmbrățișa popoarele și culturile din partea centrală și răsăriteană a continentului, dezvăluie o provocare pe care creștinii din Răsărit și din Apus sunt chemați să o întâmpine împreună. *Cu cât vor fi mai uniți în recunoașterea și mărturisirea Unicului Dumnezeu, cu atât ei vor da expresie, consistență și spațiu sufletului creștin al Europei, sfințeniei vieții, demnității și drepturilor fundamentale ale persoanei umane, dreptății și*

solidarității, păcii, reconcilierii, valorilor autentice ale familiei și apărării ecoteologice a creației. Europa întreagă are nevoie de bogăția culturală creată de și în Creștinism.

În altă ordine de idei suntem datori să reținem adevărul că *Biserica Ortodoxă* este, înainte de toate, o Biserică sacramentală și liturgică. Cultul constituie centrul vieții bisericești și cea mai sigură expresie a credinței sale (*lex orandi lex credenti est*). Liturghia, Euharistia Ortodoxă este bogată și profund biblică în conținutul ei (98 de referiri la Vechiul Testament și 124 de trimiteri la Noul Testament). Aceasta explică (și) adevărul ce susține că Liturghia Ortodoxă a fost schimbată ori modificată foarte puțin de-a lungul timpului. *Pe lângă faptul că ea reprezintă interpretarea și experiența comună a tainei lui Hristos și a Bisericii Sale, Liturghia Ortodoxă este, în același timp, și o tradiție vie, care unește în aceeași credință o mare diversitate, de generații și de biserici etnice și locale.* Drept urmare, Biserica Ortodoxă nu poate fi înțeleasă fără Liturghia sa. Întâietatea și prioritatea acordată Sfintei Liturghii ca *lex credenti* (norma credinței) și ca *lex orandi* (rânduiala cultului), față de autoritatea juridică arbitrară sau față de părerile teologice individuale și personale, constituie trăsătura specifică a mentalității și concepției ortodoxe cu privire la unitatea Bisericii, care cuprinde caracterul ei sacramental și comunitar.

Toate ecteniile și cererile utilizate în Sfânta Liturghie sunt la plural, chiar și atunci când rugăciunile sunt rostite numai de către preot, întrucât acestea sunt ale întregii comunități, sau pentru întreaga comunitate. Forma, felul dialogic între una și mai multe voci exprimă integralitatea unității Bisericii, diversitatea adunată în comuniune, evitând atât uniformitatea, cât și individualismul, această comuniune fiind caracterizată prin dialog, dăruire reciprocă și fraternitate armonioasă.

Ortodoxia, ca fiind moștenitoarea tradiției patristice ce este pătrunsă de marile taine ale dogmelor trinitare și hristologice, are o structură spirituală proprie, preocupată fiind îndeosebi, de realitățile vieții duhovnicești și de raporturile ei inter și intra-umane. Viața Sfintei Treimi – Cea de viață dătătoare, îndreptată fiind către lume prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu, a cultivat în lăuntrul existenței create a lumii o viață nouă, o realitate superioară, de conținut dumnezeiesc și anume: *comuniunea*. Ideea comuniunii este îndreptată și spre interior, dar și spre exterior. În ceea ce privește aspectul exterior al comuniunii, el se regăsește în una din însușirile și atributele Bisericii, așa după cum arată Simbolul de Credință niceoconstantinopolitan, adică: *sobornicitatea*, care alcătuiește și configurează sufletul, trupul și specificul *Ortodoxiei*. Acest termen folosit astăzi doar de Biserică, reprezintă și redă în mod calitativ termenul de *catolicitate*. Biserica sobornicească (catolică și ecumenică în adevăratul și profundul sens al cuvântului) este acea biserică care adună, unește și trăiește în comuniune.

În concluzie, vom susține că acest model al comuniunii liturgice a Bisericii noastre, ce educă în fond și în formă alcătuind și formând din punct de vedere duhovnicesc, structura unui neam precum și caracterul unui popor, *are capacitatea și putința să devină o premiză specifică a noastră, de o valoare incontestabilă, o soluție către compatibilizarea și armonizarea popoarelor europene, în ideea unei comuniuni întemeiate și fundamentate pe unitate în diversitate!...*

- În altă ordine de idei, astăzi vedem că mulți dintre occidentali descoperă *Ortodoxia*, dovedind astfel că ea este o credință vie. Cum vedeți și ce ar trebui să semnifice pentru noi, cei botezați în credința ortodoxă, întoarcerea unor occidentali spre *Ortodoxie*?

- Este un fenomen îmbucurător și care ne arată că oamenii sunt într-o continuă

căutare a Adevărului și a mântuirii. Sunt numeroase cazurile în Occident de trecere la Ortodoxie, descoperind credința adevărată fără nici o îmbrăcăminte a tradițiilor, obiceiurilor, așa cum o avem noi. În Occident, din lipsa acestora, cei care descoperă Ortodoxia o descoperă direct, și descoperă credința în Mântuitorul Iisus Hristos, pe Maica Domnului, credința în sfinți și sfintele icoane fără tradițiile și obiceiurile pe care le avem noi, ca țară ortodoxă. Este până la urmă un îndemn de a privi mai atent la bogăția noastră și de a ne-o însuși și valorifica. Este interesant faptul că, iată, occidentalii trec la Ortodoxie prin descoperirea ei, iar românii noștri trec la alte dominațiuni trecătoare din alte părți ale lumii și Europei. Prin aceste întoarceri ale occidentalilor se arată că Ortodoxia are ceva de spus și deține o bogăție impresionantă, o credință vie în Mântuitorul nostru Iisus Hristos și că ea nu este numai o credință a persoanelor în vârstă, "a babelor" cum se spune, a celor care se gândesc la sfârșitul vieții lor, ci ea se adresează tuturor culturilor și vârstelor.

- *Părinte Profesor, ați spus că Ortodoxia este vie și mereu aproape de oameni, de suflet și societatea noastră este o societate vie, cu tineri de la care se așteaptă mult. Ce oferă Ortodoxia tânărului de azi?*

- Are multe de oferit și de arătat, și de îndrumat tinerilor noștri. Mă gândesc la amploarea, avântul și prezența tinerilor imediat după Revoluție în biserici, pentru că acolo se exprimau și se simțeau ei înșiși. Astăzi există o oarecare derută în sânul adolescenților. Este acum o provocare la adresa Bisericii, prin preoții săi, prin studenții la Teologie, prin profesorii de religie, care caută forme noi de a se apropia de sufletul generației de azi, supusă unor ispite mult mai complexe și mai rafinate decât erau în alte vremuri. Dar Biserica nu trebuie să intre în panică, că nu are de ce, are mesajul Învierii, al prediciei Domnului nostru Iisus Hristos, al libertății și iertării, iar frumusețea lui duhovnicească se adresează tuturor. Astfel că Ortodoxia este și veche, este și tânără, și a tradiției, și a viitorului eshatologic, și are și va putea să găsească și calea spre noua generație, care nu este poate chiar atât de pierdută cum spun unii.

Drept urmare, tânărul creștin ortodox trebuie să intre într-un mod cât mai conștient în Uniunea Europeană, însoțit fiind de anumite certitudini și atitudini, care îi vor delimita în continuare prezența și statutul său în ea și, în general, în noua realitate și mentalitate europeană. De la el se cere să aibă o conștiință clară a diferenței foarte pronunțată dintre civilizația răsăriteană, ortodoxă și cea occidental-apuseană. *Civilizația care s-a format prin simbioza dintre spiritul romanic, elenist (grecesc) și ortodoxia creștină, adică civilizația vechii Uniuni Europene, comună atât Apusului cât și Răsăritului din primul mileniu, este o civilizație theonomă și theocentrică.* Toate manifestările creștinului ortodox poartă amprenta tinereții spirituale și a luptei omului spre desăvârșirea existenței sale lui dumnezeiescul Har necreat, izvorător și lucrător de îndumnezeire. Scopul civilizației creștin-ortodoxe nu este doar civilizarea ori îmbunătățirea etică a omului, mai ales a tânărului ci depășirea faptului de a fi o creatură zidită, prin schimbarea omului în dumnezeu – om, după Har. *De aceea, modelul antropologic al Ortodoxiei nu este omul bun și virtuos, dintr-o perspectivă umanistă și umanizantă, ci Dumnezeu – Omul Iisus Hristos.*

Așa stând lucrurile, *Uniunea Europeană se prezintă pentru Ortodoxie ca un teren ce trebuie cercetat cu dorința de realizare a misiunii sfinte, ca fiind un spațiu de mărturie și de mărturisire a cuvântului și a modului ori a atitudinii de viață care reprezintă esența și fundamentul Tradiției Ortodoxe.* Lucru la care sunt chemați și tinerii, convocată fiind și

școala de toate nivelurile – unde ei își desfășoară mare parte din activitate. Bineînțeles, misiunea sfântă, se referă în fond, nu la variata conducere a spațiului european, ci la popoarele ei, ceea ce chiar s-a petrecut în primele secole ale Creștinătății, între granițele Imperiului Roman de atunci. Tocmai aceasta poate să constituie misiunea noastră pentru tinerii ortodocși din Uniunea Europeană a bătrânului continent, iar această prezență trebuie să fie, în primul rând, una liturgică și spirituală, duhovnicească. Sfânta Liturghie cu întregul nostru cult – la care noi trebuie să participăm într-un mod angajat și angajant, reprezintă cel mai valoros tezaur al nostru (nu afirmăm acest lucru din triumfalism) fiindcă ea cuprinde și salvează dinamic trăirea și viața noastră, credința și modul teologic de existență al Sfinților noștri – pe care noi (chiar) tineri fiind, trebuie să-i urmăm. Tradiția ascetică a Sfinților alcătuiește izvorul civilizației noastre, a cărei chintesență este principiul creștin potrivit căruia „Mai fericit este a da decât a lua” (Fapte 20, 35), care, în acest fel, nu împărtășește lăcomia, avariția egoistă și isteria individualistă, bine știindu-se că la vârsta tinereții sunt prezente, fiind caracteristice, generozitatea și altruismul. *Referindu-ne la Teologia Sacramentală și Liturgică, ajungem la realitatea comuniunii bisericești parohiale sau la cea a comunității monahale, căci menținerea vitalității credincioșilor ortodocși, fie și tineri, se asigură, diacronic, prin mănăstire și prin parohia hrănită spiritual de mănăstire, astfel încât fără această interconexiune existențială și spirituală dintre tânărul credincios și parohie, cuvântul despre mărturia ortodoxă nu poate să fie unul serios și fundamentat. Însăși viața parohiei, ca activare a darurilor și a harismelor duhovnicești a membrilor ei, exercită cel mai puternic dinamism constituind pastorația și misiunea cea mai eficientă. Cu ajutorul vieții parohiale se prezintă Ortodoxia așa cum este: ca viață și cale duhovnicească, care dă sens vieții și dezvăluie adevărata ei țință și destinație.* Firește, este inutil să se mai spună că acest termen nu urmărește o întâlnire parohială convențională care înlocuiește cunoscutele întruniri lumești privind reglementarea ne semnificativelor oportunități zilnice, cotidiene. *Biserica Ortodoxă își fundamentează slujirea socială față de aproapele pe spiritualitatea ei, adică pe legătura continuă cu sfântul și dumnezeiescul Har cu Energiile Divine necreate, în parametrii ascezei, a misticii și a comuniunii tainice.*

În consecință, responsabilizarea acțiunilor personale, instituționale și comunitare la nivelul persoanei, a familiei, a poporului dreptcredincios și – în final – a ecleziei, este o cerință a situației, a locului și a momentului, deoarece Ortodoxia are de oferit răspunsuri prompte și concrete la stările de fapt ale *secularizării*, în misiunea ei configurându-se oferirea spre lume a mărturiei despre spiritul specific ce a făcut-o să reziste vie, activă și dinamică timp de două mii de ani și să fie alături de tânărul contemporan și de tot poporul binecredincios în toate situațiile și împrejurările, concretizându-se în: puterea înnoitoare a Tradiției, actualitatea gândirii patristice, dinamica bogăției spirituale a credinței, înduhovnicirea omului și a creației, înaintea lui Dumnezeu. Atitudinea teologică, ce constă într-o formă de manifestare concretă a mărturiei pe care Biserica lui Iisus Hristos i-o dăruiește lumii, referitor tocmai la realitățile acesteia, trebuie să meargă de la sesizarea pericolului până la rezolvări concrete, pe care să le propună ca acte indispensabile ale dimensiunii duhovnicești recunoscută și devenită țință și scop a persoanei și a comunității. Biserica, formată din mireni și clerici, are o misiune extrem de dificilă, iar postulatele imaginii de ansamblu a realității sunt în măsură să o mobilizeze și să o capaciteze la acțiune, căci „dacă Biserica Ortodoxă se va mulțumi cu o prezență și cu o mărturie convențională în lume, nu va

răspunde provocării contemporane cu duhul universal al lui Iisus Hristos și al Apostolilor, îl va lăsa pe omul contemporan neajutorat și va sucumba din cauza omogenizării promovate prin globalizare. Dacă, dimpotrivă, va avea curajul să promoveze în mod autocritic și cu pocăință, atât la nivel individual cât și la nivel comunitar, duhul tradiției sale, va putea să ofere adevărul universalității sale ca replică la himera globalizării.”

Una dintre condițiile cele mai importante pentru ca *Biserica Ortodoxă* să desfășoare o misiune eficace pentru *timpul și contextul secularizării* este aceea de a fi ea însăși!... Tocmai încercările de mișcare a terenului pe care ea se fundamentează, de subminare a autorității sale, dar mai ales, neperceperea fenomenului secularizator ca fiind un pericol iminent al lui „acum și aici”, propriile noastre interogări lipsite de sens, totodată atenția deturnată de la adevăratele pericole către aspectele mărunte, superficiale și insignifiante ale formei, de asemenea și altele ca acestea, sunt capabile să creeze disproporția între pericolul real și fondul bine conturat al credinței, altminteri în stare și în măsură – prin forța prezenței și a mărturiei duhului creștin în lume (cel scripturistic, patristic și filocalic) – să facă față unei asemenea încercări sau provocări. „Păstrarea identității misiunii pe care *Ortodoxia* o desfășoară prin credincioșii ei reprezintă identificarea fiecăruia dintre aceștia cu însăși trăirea creștină autentică, cea care dă viață și forță duhovnicească pentru împlinirea interioară, dar și pentru mărturia exterioară a adevărului privind frumusețea și unicitatea trăirii în și cu Hristos.”

Prin urmare, nu este greu să îndreptăm și să justifice cineva neliniștile, zbaterele și frământările acelor care cunosc Ortodoxia prin experiența lor, pentru viitorul nu doar al Ortodoxiei, ci și al ortodocșilor (mai cu seamă a tinerilor) în Europa, și nu numai în ea. Pentru că acest viitor se află în strânsă legătură cu felul de a fi al *Ortodoxiei* care este reprezentată în Uniunea Europeană prin noi înșine, ca tineri ortodocși, cu alte cuvinte prin recunoașterea și mărturia propriei noastre legături pe care o avem cu Tradiția Sfinților Părinți ai Bisericii. *Deoarece numai Sfinții sunt purtători substanțiali, autentici și adevărați mărturisitori ai Ortodoxiei.* Dat fiind faptul că mănăstirile și parohiile, ca mijloace de mărturie și de mărturisire, salvează în felul cel mai corect modul de existență, ca predare integrală de sine Harului Divin, mănăstirea și parohia vor fi, în cele din urmă și în europeană noastră diaspora, cristelnița perpetuă spre (re)botezarea și (re)nașterea nu doar a celorlalți europeni ai noștri, ci și a ortodocșilor înșiși, care, marea majoritate sunt abia ieșiți de pe băncile școlii noastre românești, deci în mare parte tineri și chiar foarte tineri.

Așadar ei tinerii, cu a lor tinerețe spirituală – care trebuie să fie o stare a „duhului” iar nu doar a vârstei, sunt chemați să reevalueze atitudinea apologetic–mărturisitoare și misionară în aceste vremuri de acțiuni prigonitoare, concertate împotriva Bisericii într-un număr mare și variat dintre care amintim câteva cum ar fi: desacralizarea, secularizarea și laxismul religios, arghirofilia și hedonismul precum și iconoclasmul post-modern, cu care ne confruntăm în aceste zile!... Toate acestea duc la înmulțirea păcatului și a patimii, care ajung să fie considerate drept „firești” și „normale” ori ele, de fapt, ne secătuesc și ne vlăguiesc, din punct de vedere duhovnicesc!... Pentru combaterea acestora este nevoie de canalizarea tuturor energiilor sufletești și trupești ale omului, cu mult discernământ, bine știind că cei cu care ne luptăm sunt fără de trupuri, răcnind ca un leu căutând pe cine să înghită, și să facem toate acestea convinși fiind că suntem membrii Bisericii lui Iisus Hristos, pe care, potrivit asigurărilor Sale, nici porțile iadului nu o vor birui!...

- *Preacucernice Părinte Profesor, dacă ar fi să mai vorbiți încă ceva despre Ortodoxie în câteva cuvinte, ce ați spune?*

- *Ortodoxia* este taina Întrupării lui Dumnezeu și a dumnezeirii omului, dacă ar fi să dau o definiție scurtă. Este credința care dă mărturie despre faptul că Dumnezeu se întrupează, dar se întrupează ca să ne ridice pe noi la bogăția harului și la bogăția dumnezeirii Lui. Aceasta face și specificul său dogmatic, liturgic și duhovnicesc.

În încheiere, vom susține că demersul misionar al *Bisericii* trebuie să cuprindă conceptul conform căruia Biserica nu este în fond, doar comunitatea cu număr mare sau foarte mare de membri ci chiar și cea cu numărul cel mai mic, dar în care sălășluiește mărturia cea duhovnicească despre trăirea în viața noastră a vieții lui Iisus Hristos, cea autentică. „Astfel înțeleasă, misiunea nu este reprezentată de un proiect grandios, asemeni unei caracatițe care cuprinde totul în sine – acesta este de dorit numai pentru a conferi unitate de plan și acțiune sistemului – ci de intervenția în micro, de îndeplinirea misiunii de păstor de suflete și a aceleia de următor al Mântuitorului, calitate pe care o are orice creștin botezat fie el și tânăr, nu numai clericul și nu numai cei cu anumite răspunderi în Biserică.” Prin urmare, constatăm și de aici, faptul că *Ortodoxia* este o formă de creștinism (nesecularizată în conținutul și fondul ei intrisec) extrem de rafinată, de nobilă, de fină, pe care puțini o știu astăzi, aprecia sau gusta în profunzimea ei dintru început, lucru pentru care ne rugăm Lui Dumnezeu – Cel în Treime preamărit, să ne ajute și să ne lumineze mințile noastre, cele acoperite de umbra păcatului și a morții!...

Stelian Gomboș